

ΑΥΤΟΠΡΟΕΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΧΡΗΣΤΟΣ Ν. ΘΕΟΦΙΛΗΣ

Μάρκος Γεωργιλάκης

Από το 1987 ασκώμαι με τη γλυπτική, την επέλεξα ενστικτωδώς και δεν μπορώ να εξηγήσω με τη λογική γιατί δεν διάλεξα κάτι άλλο, π.χ. ζωγραφική. Μέχρι σήμερα όμως, τίποτα δεν μ'έκανε να μετανιώσω γι' αυτό, το αντίθετο μάλλον.

Την ενασχόλησή μου με τη γλυπτική την αντιλαμβάνομαι τόσο απλά όσο και την ίδια τη ζωή. Εκφράζω αυτά που με απασχολούν όπως τα αισθάνομαι, χωρίς να προσπαθώ να τα «στολίσω» με ξένα στοιχεία. Τα θέματα που δουλεύω με απασχολούσαν πάντα, από μικρό παιδί, και αυτό το συνειδητοποιώ τώρα, ασκώντας τη γλυπτική. Δουλεύοντας τα μου δημιουργείται η διάθεση να εμβαθύνω όσο μπορώ, να κοιτάζω πιο πίσω, πιο βαθιά. Όσο προχωρώ όμως, τόσο νομίζω πως η απόσταση που πρέπει να διανύσω μεγαλώνει.

Την έννοια του χώρου την αισθάνομαι περπατώντας στην άμμο ή στο δάσος, όταν βρέξει ή όταν κάνω βόλτα ένα όμορφο βράδυ, όταν κάτι με πιάσει ή όταν κάτι μου δίνει χαρά. Έτσι αντιλαμβάνομαι τις διάφορες διαστάσεις του χώρου.

Η φύση και η ιστορία είναι οι σημαντικότεροι δάσκαλοί μου. Παρατηρώντας το τελειοί φυλλάρια στο πιο μικρό δέντρο μαθαίνουμε για τη δημιουργία ολόκληρου του κόσμου, της ίδιας της ζωής. Την έννοια πάλι του πολιτισμού τη βλέπουμε στην προσπάθεια εκατομμυρίων ανθρώπων για χιλιάδες χρόνια να ζήσουν. Μέσα σ' αυτή τη ροή υπάρχουμε κι εμείς. Κάποιες φορές καταφέρνουμε να εκφράσουμε κάτι από αυτά που πάντα μας απασχολούσαν. Τις στιγμές αυτές περπατάς στο δρόμο όπως πάντα (π.χ. βράδυ δίπλα στη θάλασσα), μόνο που δεν πατάς στο έδαφος, κινείσαι ένα χιλιοστό πάνω από τη γη, τόσο που εσύ το καταλαβαίνεις, το ζεις, αλλά κανείς άλλος δεν μπορεί να το δει.

Ως επίκουρος καθηγητής στην ΔΕΚΤ, δουλεύοντας με σπουδαστές στο εργαστήριο Γλυπτικής-Χαλκοκτυπικής, αυτό που προσπαθώ να τους μεταδώσω είναι πως το καθετί που κάνουμε στη δουλειά μας έχει αξία και πως όλα τελικά συγκροτούν το έργο τέχνης. Οι σπουδαστές φαίνεται να το καταλαβαίνουν αυτό πολύ καλά.

Η στήλη 50 € και ο συγγραφέας της Γιώργος Κοροπούλης κάνουν χρήση του πθικού (άρα και... νομίζου) δικαιώματός τους στη θερινή άδεια. Η επιθεώρηση στις αρχές Σεπτεμβρίου.

Η πνευματική κληρονομιά του Άγγελου Κατακουζηνού

Έκθεση με τα «χαρακτικά» του Ιδρύματος Κατακουζηνού στην γκαλερί Γκίκα

» **Οιστράλλος** από τέχνη και λογοτεχνία ο Λέσβιος Άγγελος Κατακουζηνός, εκτός από κορυφαίος επιστήμονας ως νευρολόγος και ψυχίατρος, με την υψηλή πνευματικότητα και την αγάπη του στην τέχνη που τον χαρακτήριζε, ίδρυσε και υπήρξε πρόεδρος στην Ελληνο-Αμερικανική Ένωση, που τον τιμά με την έκθεση «Τα χαρακτικά του Ιδρύματος Άγγελου και Απώς Κατακουζηνού», στην γκαλερί Χατζηκυριάκος - Γκίκα (Μαροσώλας 22, Κολωνάκι).

Η συλλογή περιλαμβάνει είκοσι εφτά χαρακτικά έργα από τους Πάμπλο Πικάσο, Μαρκ Σαγκάλ, Νίκο Χατζηκυριάκο - Γκίκα, Σπύρο Βασιλείου, Γιάννη Τσαρούχη, Μιχάλη Τόμπρο, παλιούς χάρτες, επιζωγραφισμένες χαλκογραφίες με λαογραφικά θέματα. Τα έργα της συλλογής είναι κυρίως δώρα των καλλιτεχνών στο ζευγάρι Κατακουζηνού, που το σπίτι τους αποτέλεσε διάσημο καλλιτεχνικό σαλόνι της γενιάς του 1930. Οι καλλιτέχνες συνδέονταν φιλικά με το ζευγάρι Κατακουζηνού, που για μισό αιώνα περίπου υπήρξε από τα πιο δραστήρια ζευγάρια της αθηναϊκής κοινωνίας στον χώρο των τεχνών και των γραμμάτων. Τα έργα της έκθεσης, εκτός από την καλλιτεχνική τους αξία, ξεχωρίζουν και ως αδιάψευστες μαρτυρίες των σχέσεων που το ζευγάρι Κατακουζηνού είχε αναπτύξει με σημαντικούς καλλιτέχνες και πνευματικούς ανθρώπους της εποχής.

Στο πέρασμα του χρόνου και με αποκορύφωση τη δεκαετία του '60, το διαμέρισμα των Κατακουζηνών (Λεωφόρος Αμοιίας 4, Αθήνα), με θέα την Ακρόπολη, μετατράπηκε σ' ένα από τα σημαντικότερα φιλολογικά σαλόνια της γενιάς του '30. Ποιητές, συγγραφείς, καλλιτέχνες κι επιστήμονες που σμάζεψαν με τη σκέψη και το έργο τους τη σύγχρονη Ελλάδα, αλλά και πολλοί επιφανείς Ευρωπαίοι κι Αμερικανοί καλλιτέχνες και διανοούμενοι, γοητευμένοι από το ακτινοβόλο πνεύμα και τη λαμπρή ομορφιά του Άγγελου και της Απώς, έγιναν διά βίου φίλοι τους και τους επισκεπτόταν συχνά για ν' απολαύσουν την ατμόσφαιρα, τη θέα, την εκλεκτή παρέα και τη συναρπαστικά κουβέντα. Στο στήσιμο του σπιτικού τους, οι

Κατακουζηνοί επέδωξαν να ενσωματώσουν όλους και όλα όσα αγαπούσαν, όσα αποτελούσαν πηγές έμπνευσης στην καθημερινότητα του πάντοτε γεμάτου και φιλόξενου προσωπικού χώρου τους. Πίνακες και χαρακτικά, γλυπτά και σπάνια ή λογοτεχνικά βιβλία με ιδιόχειρες αφιερώσεις, πολύτιμες εικαστικά παρεμβάσεις (τα διαλεγμένα από τον Τσαρούχη γαλανόχρωμα στους τοίχους, οι ζωγραφισμένες συρμένες πόρτες από τον Γκίκα, η ψηφιδωτή γοργόνα του Βασιλείου αποτελούν μερικές από τις χαρακτηριστικότερες), δεκάδες επιστολές και φωτογραφίες, χειροποίητα φορέματα κορού και ταπεινά αναμνηστικά, μαρτυρίες της κοινής ζωής της Απώς και του Άγγελου, στόλιζαν κι ολοκλήρωναν το γεμάτο ζεστασιά καταφύγιό τους στο κέντρο της Αθήνας.

Σκεδόν όλη η «Γενιά του '30» πέρασε από το σπίτι των Κατακουζηνών, ανάμεσά τους οι: Οδυσσεύς Ελύτης, Γιώργος Σεφέρης, Ηλίας Βενέζης, Αντρέας Κοραντώνης, Γιώργος Θεοτοκός, Πέτρος Χάρης, Άγγελος Τερζάκης, Κώστας Δημαράς, Γιώργος Κασιμάλης, Αντρέας Εμπειρίκος, Στέλιος Ξεφλούδας.

Ο Άγγελος Κατακουζηνός γεννήθηκε στη Λέσβο το 1904, όπου περνούσε τις καλοκαιρινές διακοπές του. Τον υπόλοιπο χρόνο ζούσε στα παράλια της Μικρασίας με την οικογένειά του και στη Σμύρνη. Αποφοίτησε με έπαινο από την εξαοκτώβη Ευαγγελική Σχολή στα δεκάξι χρόνια του. Σε μια επίσκεψή του στο παρατημένο λεοφθιακό μοναστήρι Περιβολή, με

ενδιαφέρουσες μεταβυζαντινές τοιχογραφίες, κοντά στο χωριό Άντισσα, όπου γεννήθηκε ο αζεπέρστος μουσικός και ποιητής στην αρχαιότητα Τέρπανδρος, ήθελε να θαυμάσει από κοντά μια τοιχογραφία που εικόνιζε τη Θάλασσα από τη Δεύτερη Παρουσία σαν Παναγιά Γοργόνα. Τότε βρέθηκε σε μια σκηνή, που του σημάδισε τη ζωή. Είδε ένα αλυσσοδεμένο κορίτσι να παρακαλά για βοήθεια, καθώς υπόφερε κάποια ψυχική διαταραχή χωρίς κανείς να μπορεί να τη βοηθήσει. Το γεγονός αυτό στάθηκε η αφορμή για να σπουδάσει την ψυχιατρική επιστήμη και ν' αφιερωθεί σ' όλη του τη ζωή στην ανακούφιση της ανθρώπινης ψυχής.

Μετά βρέθηκε στη Γαλλία όπου σπούδασε ιατρική στο Μονπελιέ. Ήταν τόσο δημοφιλής που εκλέχτηκε αντιπρόσωπος των Ελλήνων φοιτητών. Στη Γαλλία θεμελίωσε δυνατές φιλίες με άλλους φοιτητές, που γίναν ηγετικές μορφές στην ελληνική πνευματική και καλλιτεχνική ζωή, η λεγόμενη «Γενιά του '30». Οι εμπειρίες του από αυτά τα χρόνια παρουσιάστηκαν αργότερα σε μια σειρά από ψυχογραφήματα, από τους παλιούς φίλους. Μετά από δέκα χρόνια στο εξωτερικό, αράθηκε προτάσεις να εργαστεί στη Γαλλία και στην Αμερική και γι' αυτό στην πατρίδα του.

Λίγο αργότερα γνώρισε τη Απώς Πρωτόπαππα και την παντρεύτηκε το 1934. Αποδέχτηκε πρόσκληση να ιδρύσει μια από τις πρώτες ψυχιατρικές κλινικές στην Ελλάδα, στον «Ευαγγελι-

σμό». Ήταν ένας από τους πρώτους που χρησιμοποίησαν τη ναρκωαναλυτική μέθοδο και σύνομα απόκτησε διεθνή φήμη και είχε πολλούς πελάτες από το Παρίσι και το Λονδίνο στο ιατρείο του στην Αθήνα, όπως τον Γουίλλιαμ Φόκνερ, τον Άλμπερτ Καρμύ και τον Αριστοτέλη Γνάση.

Παρά το γεγονός ότι είχε εκλεγεί καθηγητής Ψυχιατρικής στο Πανεπιστήμιο του Παρισιού, μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας και μέλος της Ακαδημίας της Τημής, δεν απόλαυσε αντίστοιχη αναγνώριση της αξίας του στην Ελλάδα. Όταν έκανε αίτηση για έδρα διδασκαλίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, απορρίφθηκε με το σκεπτικό ότι ήταν «υπερβολικά καλός ομιλητής, πειστικός και διαυγής, συνενεπώς ικανός να αποπροσανατολίσει τους φοιτητές». Το 1979 δεν έγινε δεκτός ούτε στην Ακαδημία Αθηνών. Όμως ο Κατακουζηνός δεν εγκατέλειψε την Ελλάδα, έμεινε πιστός στο όραμα που είχε διαμορφώσει σαν έφηβος στη Λέσβο. Ταίριαζει, στη σκέψη με την αγαπημένη του πατρίδα, η ρήση του Γιώργου Σεφέρη από το «Τετράδιο Γυμνασμάτων»: «Όπου και να ταξιδέψω, η Ελλάδα με πληγώνει». Ο Α. Κατακουζηνός έφυγε στις 28 Αυγούστου 1982. Είχε κερδίσει την αγάπη των ασθενών του και του ελληνικού λαού, με μικρή αναγνώριση του έργου του. Η πνευματική του κληρονομιά θα επιβιώσει και θα συνεχιστεί με το έργο του Ιδρύματος Άγγελου και Απώς Κατακουζηνού.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΛΑΤΑΝΟΣ

Για μισό αιώνα περίπου το ζευγάρι Κατακουζηνού υπήρξε από τα πιο δραστήρια ζευγάρια της αθηναϊκής κοινωνίας στον χώρο των τεχνών και των γραμμάτων, καθώς το σπίτι τους αποτέλεσε διάσημο καλλιτεχνικό σαλόνι της γενιάς του 1930.